

Sammanställning av rapporter om effekter av lagliga väggar

Sammanfattande slutsats

Det saknas stöd i både forskningen och därmed också i nedanstående rapporter för att lagliga graffitiväggar skulle minska klotter. Man kan därmed säkert fastställa att de inte har någon brottsförebyggande effekt. Det kan dock finnas andra skäl till varför man vill sätta upp lagliga väggar, exempelvis kulturpolitiska, men den aspekten berörs inte i denna sammanställning.

Brå rapport: Klotter – en inventering av förebyggande åtgärder från 2003,

Länk till rapporten: <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2003-05-08-klotter---en-inventering-av-forebyggande-atgarder.html?lang=sv>

Sammanfattning av den del i rapporten som berör effekten av förebyggande insatser

Svårt att avgöra vilka åtgärder som fungerar - ovanligt med utvärderingar.

Klotter uppfattas som ett stort problem i flera av västvärldens länder. Många förebyggande åtgärder har genomförts. Utvärderingar och vetenskaplig forskning om arbetets effekter saknas dock nästan helt såväl i Sverige som i andra länder. Därför finns det inget underlag för att avgöra vilka sorters åtgärder som har fungerat och varför de har fungerat.

Snabb sanering kombinerad med andra insatser kan vara effektivt

Erfarenheter från andra länder tyder emellertid på att snabb sanering av nerklottrade ytor, i kombination med andra åtgärder, kan ge goda resultat. Snabb sanering kräver dock samarbete mellan flera olika aktörer eftersom föremålen som utsätts för klotter har olika ägare. I Oslo och Köpenhamn samarbetar flera fastighetsägare genom att teckna en slags klotterförsäkring. Den innebär att fastighetsägare, mot betalning av en fast kvartalsavgift per löpmetrar fasad, får omedelbar och kostnadsfri sanering om fasaden klottras ned. Åtgärden kompletteras med informationskampanjer till allmänheten. I Helsingfors är snabb sanering av nedklottrade ytor ett tvingande krav som staden ställer på fastighetsägarna. Där kombineras också saneringen med ett aktivt arbete för att gripa och lagföra de mest notoriska klottrarna. I den belgiska staden Brügge har snabb sanering, informationskampanjer och ett aktivt arbete för att gripa de aktivaste klottrarna, kombinerats med en generös attityd till graffitimålarna. De ungdomar som tar avstånd från olagligt klottrande har givits möjlighet att måla graffiti på lagliga väggar som ställts i ordning

för ändamålet. Visserligen är dessa insatser inte vetenskapligt utvärderade men i alla dessa städer uppges åtgärderna, trots deras delvis olika innehåll, ha minskat klotret.

Brås Idéskrift 13. Klotterförebyggande åtgärder från 2005

Länk till rapporten: <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2005-01-27-ideskrift-13.-klotterforebyggande-atgarder.html?lang=sv>

Sammanfattning av den del i rapporten som berör lagliga väggar

De erfarenheter som finns av lagliga väggar och graffitiskolor pekar i olika riktningar. I vissa fall tycks det som att möjligheten för ungdomarna att måla lagligt har resulterat i ett minskat klottrande. I andra fall har omgivningen till det lagliga alternativet blivit nerklottrad. I den kartläggning av klotterförebyggande åtgärder som Brå gjorde på regeringens uppdrag år 2003, ställdes frågor till Sveriges alla kommuner och till stadsdelarna i Stockholm, Göteborg och Malmö om de hade anordnat graffitiskolor eller lagliga väggar samt vilket resultat som åtgärderna hade lett till. Tolv procent av landets kommuner och 18 procent av stadsdelarna uppgav att de hade anordnat graffitiskolor eller iordningsställt lagliga väggar. Dessa 35 kommuner och nio stadsdelar i Stockholm, Göteborg och Malmö har under de senaste tio åren anordnat graffitiskolor eller givit möjligheter att måla lagligt. En kommun, men ingen stadsdel, upplevde resultatet som negativt. Fyra stadsdelar och 13 kommuner menade att klotret minskade i omfattning. Fem stadsdelar och 21 kommuner kunde inte avgöra om klotret ökade eller minskade till följd av åtgärderna. Tolkningen av ovanstående resultat bör dock göras med stor försiktighet. För det första är ingen av åtgärderna utvärderad. Svaren visar enbart den subjektiva uppfattningen om klotrets omfattning. För det andra ryms sannolikt fler dåliga än goda erfarenheter i den grupp som inte kunde avgöra om åtgärden lett till något resultat eller inte eftersom det finns en tendens att överskatta de bra resultaten av en åtgärd som man själv har varit med om att genomföra. Det går således inte att utifrån utvärderade åtgärder hävda att "lagliga väggar och graffitiskolor alltid leder till ökat klotter". Åsikten att "lagliga väggar och graffitiskolor aldrig leder till ökat klotter" är heller inte baserad på utvärderingar. Vad vi däremot vet är att lagliga väggar och graffitiskolor ibland upplevs resultera i minskat klotter och ibland upplevs leda till ökat klotter.

Tryggare Sveriges rapport: Effekter av lagliga graffitiväggar

Länk till rapporten: <https://www.mynewsdesk.com/se/stiftelsen-tryggare-sverige/documents/en-rapport-om-klotter-42891>

Sammanfattning av den del i rapporten som berör lagliga väggar

Många kommuner diskuterar att införa lagliga graffitiväggar, i vissa fall med argumentet att detta är en åtgärd som förebygger klotter. Det saknas dock stöd för det påståendet.

Tvärtom förefaller klotter öka i anslutning till lagliga väggar. Det visar den rapport som Stiftelsen Tryggare Sverige presenterade i september 2015.

Under de senaste åren har många kommuner genomfört brottsförebyggande insatser i syfte att minska denna typ av brott. Flera kommuner har utarbetat särskilda handlingsplaner med riktlinjer om s.k. nolltolerans och snabb sanering av klotter. Samtidigt har andra kommuner försökt minska skadegörelsen i form av klotter genom inrättandet av lagliga s.k. graffitiväggar.

Men vad fungerar och vad fungerar inte?

Debatten baseras i stor utsträckning på upplevelser, tyckanden och politiska ideologier snarare än empiriskt och evidensbaserad forskning. Somliga hävdar att lagliga graffitiväggar ökar skadegörelsen i närheten av den lagliga väggen, medan andra lika bestämt menar att denna typ av åtgärd minskar både skadegörelsen och saneringskostnaderna. Tryggare Sveriges kartläggning visar att det saknas stöd för påståendet att lagliga graffitiväggar minskar klotret. Tvärtom förefaller klotter öka i anslutning till lagliga väggar. Det kan säkert finnas kulturpolitiska skäl till att kommuner sätter upp lagliga graffitiväggar, men det är alltså ingen brottsförebyggande åtgärd.

Juridik- och kanslienheten
Jan Landström
Säkerhetssamordnare